

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพ
ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี*

LOCAL WISDOM KNOWLEDGE MANAGEMENT OF RIGHT
OCCUPATION GROUP OF THE TEEN CHOK FABRIC
OF RATCHABURI CLAN

พระราชวัลลาจารย์

Phra Rajwallapajan

พระสมุทรวิชโรโสภณ

Phra Samutrawachirasophon

พระครูภัทรสารสุนทร

Phrakhru Pattarasan Sunthon

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Ratchaburi Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: phrarajwallapajan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี 2) วิเคราะห์ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี และ3) พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี เป็น การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 ท่าน การสนทนากลุ่มเฉพาะ 10 ท่าน ผลการวิจัยพบว่า 1) กระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มี 3 ระยะ คือ (1) ช่วงการก่อตั้ง (2) ช่วงการดำเนินการ และ(3) ช่วงการพัฒนา 2) ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ ได้แก่ ศักยภาพการเรียนรู้ของครัวเรือน การสอนทอดผ้าจกแบบดั้งเดิม เป็นการ

* Received 17 June 2023; Revised 19 October 2023; Accepted 7 December 2023

สอนถ่ายทอดความรู้กันภายในครอบครัวหรือเครือญาติ ต่อมาจัดเก็บในรูปแบบหนังสือและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ การจัดตั้งศูนย์ทอผ้าชุมชนโดยการจัดอบรม ให้ความรู้ในด้านการผลิต การทอ การย้อมสี การตลาด การออกแบบผลิตภัณฑ์ และ 3) รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ (1) ระดับครัวเรือน มีระบบการสอนให้บุตร-หลานให้เรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจก และ(2) ระดับกลุ่มสัมมาชีพ/วิสาหกิจชุมชน โดยปรับใช้กับ 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การกำหนดความรู้ที่ต้องการ (2) การแสวงหาความรู้จากภายนอก (3) การพัฒนา/สร้าง/บูรณาการความรู้ (4) การถ่ายทอด/แบ่งปัน/กระจาย/เผยแพร่/แลกเปลี่ยนความรู้ (5) การประยุกต์ใช้ความรู้และนำความรู้กลับมาใช้ใหม่ และ(6) การจัดเก็บ/รักษา/ปรับปรุง/ตรวจสอบ

คำสำคัญ: การจัดการความรู้, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, กลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

Abstract

The objectives of this research are to 1) study the management of local wisdom knowledge of the Ratchaburi Pha Sin Chok group, 2) analyze the learning potential and adapt to new factors in technology of households and the Thai-Yuan ethnic community. Ratchaburi Province and 3) Develop a knowledge management model for local wisdom of the Ratchaburi Pha Sarin Chok family group. It is a qualitative research, including interviews with 15 key informants and focus group discussions with 10 people. The results of the research found that 1) the local wisdom knowledge management process has 3 phases: (1) the establishment phase, (2) the implementation phase, and (3) Development period 2) Potential for learning and adapting to new factors, including learning potential of households. Teaching traditional weaving It is a teaching method for transferring knowledge within the family or relatives. Later stored in the form of books and electronic books. Establishment of a community weaving center by organizing training Providing knowledge in the areas of production, weaving, dyeing, marketing, product design, and 3) local wisdom knowledge management formats, including (1) household level There is a system for teaching children and grandchildren to learn how to make tin jok sarong pipes, and (2) the level of

occupational groups/community enterprises. It is applied to 6 steps: (1) determining the required knowledge (2) seeking external knowledge (3) developing/creating/integrating/knowledge(4)transferring/sharing/distributing/dist ributing. /Exchanging knowledge (5) Applying and reusing knowledge and (6) Storing/preserving/improving/inspecting

Keywords: Knowledge Management, Local Wisdom, The Teen Jok Silk Cloth Group of the Ratchaburi Family

บทนำ

ประวัติศาสตร์จังหวัดราชบุรีมีมายาวนานก่อนที่จะประเทศไทยจะก่อกำเนิดขึ้นเป็นรัฐชาติ โดยเป็นดินแดนที่มีชื่อปรากฏในสมัยทวารวดี ซึ่งในยุคนั้นยังไม่มีกำหนดดินแดนที่แน่นอน กลุ่มคนกลุ่มต่าง ๆ ที่อาศัยในพื้นที่บริเวณดังกล่าวจึงมีความผสมผสานวัฒนธรรม ความเชื่อ และประเพณีร่วมกันมาก (บุญยัจริย สรสีสม, 2555) ราชบุรีจึงเป็นพื้นที่สังคมพหุวัฒนธรรม หลากชาติพันธุ์ ได้แก่ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยพื้นถิ่น กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายจีน กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายมอญ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายยวน กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายเขมร กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายลาวโซ่ง และกลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทยเชื้อสายลาวเวียง ชาวยวนราชบุรี เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ทั้งทางภาษา และวัฒนธรรม นักภาษาศาสตร์จัดกลุ่มภาษายวนให้อยู่ในตระกูลภาษาไท-กระได ภาษายวน มีอัตลักษณ์ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียนที่คล้ายคลึงกับภาษาไทยถิ่นเหนือและมีการใช้รูปอักษรธรรมล้านนาในการบันทึกคัมภีร์ทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะคัมภีร์ใบลาน และในส่วนของอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของยวนที่ยังคงดำรงอยู่ คือ ภาษาพูด ผู้เฒ่าผู้แก่ชาวยวนยังคงพูดภาษายวนกับลูกหลานในชุมชน ทว่าอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมบางอย่างเริ่มสั่นคลอนในปัจจุบัน (ปริยา ภัทร จินเลี้ยง และคณะ, 2557)

ทั้งนี้ ฝ้ายจกตระกูลราชบุรี ถือเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของไทย-ยวน ที่เคลื่อนย้ายถิ่นฐานจากเมืองเชียงแสนมาตั้งหลักแหล่งที่จังหวัดราชบุรี ตั้งแต่ พ.ศ. 2347 ที่แสดงเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมกรรมการทอผ้าจากการใช้หูกทอผ้าแบบโบราณ พุงกระสวยด้วยมือ ย้อมด้วยสีธรรมชาติ เป็นการทอที่ทำให้เกิดลวดลายผ้าไปพร้อม ๆ กัน การจกคือการทอลวดลายบนผืนผ้าด้วยวิธีการเพิ่มด้ายเส้นพุงพิเศษเข้าไปเป็นช่วง ๆ ไม่ติดต่อกันตลอดหน้ากว้างของผ้า การจก

จะใช้ไม้หรือขนเม่นหรือนิ้วมือยกขึ้นจาก (ควัก) เส้นด้ายสีสันต่าง ๆ ขึ้นมาบนเส้นยืนให้เกิดลวดลายตามที่ต้องการ (ปริยาภัทร จินเลียง และคณะ, 2557)

ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี เป็นผ้าจกที่พบในหมู่ช่างทอผ้าชาวไท-ยวน ในจังหวัดราชบุรี มีแหล่งกำเนิดแตกต่างกัน โดยแบ่งตามลักษณะของลวดลายได้เป็น 3 ตระกูลใหญ่ คือ (1) ผ้าขึ้นตีนจกคุบัว เป็นผ้าขึ้นตีนจกที่มีลายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตัวเอง เช่น ลายดอกเขียวลายหักนกคู่ ลายโค้งแก้ง ลายหน้าหมอน และลายนกคู่กินน้ำอ่วมเต้า ผ้าขึ้นตีนจกคุบัวจะพบมากใน ตำบลคุบัว อำเภอมือง จังหวัดราชบุรี เพราะมีชุมชนไท-ยวนอาศัยอยู่ โดยในการจกจะใช้เส้นด้ายยืนสีดำ ฟุ้งดำ โดยไม่มีลายประกอบมากลาย พื้นผ้าเว้นพื้นดำไว้มากตามแบบของลวดลาย เพื่อจกให้เห็นลายชัดเจน ส่วนสีสันของเส้นใยที่ใช้ทอ จะใช้เส้นใยที่มีสีสันหลากหลาย เช่น จะใช้ฟุ้งดำจากแดง แขนเหลืองหรือเขียว เป็นต้น (2) ผ้าขึ้นตีนจกบางกะโด เป็นผ้าขึ้นตีนจกที่มีลวดลายขนาดและสีสันที่มีความใกล้เคียงกับจกคุบัว เป็นผ้าจกที่ได้จากชุมชนไท-ยวนในชุมชนบางกะโด ตำบลบ้านสิงห์ อำเภอโพธาราม โดยผ้าขึ้นตีนจกบางกะโด จะมีความแตกต่างจากผ้าจกคุบัวตรงที่ชายของตีนขึ้นจะมีการเว้นพื้นที่ดำระหว่างลายชะเปาถึงเลียบเหลืองไว้กว้างมากกว่าผ้าจกคุบัว และ (3) ผ้าขึ้นตีนจกดอนแร่ เป็นผ้าขึ้นตีนจกที่มีลายที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง เช่น ลายกาบ ลายกาบดอกแก้ว และลายนกคู่กินน้ำอ่วมเต้า พบมาในชุมชนไท-ยวน ตำบลดอนแร่ ตำบลห้วยไผ่ ตำบลหนองปลาหมอ และตำบลรางบัว โดยลักษณะของการจกจะประกอบด้วยหลากหลายของลวดลาย และจะมีการจกลายแน่นเต็มผืนผ้า มีการเว้นพื้นดำไว้น้อย ทำให้ลดความเด่นชัดของลายหลักลงไป โดยจะคงสีสันของเส้นใยเป็นสีแดงเป็นหลัก จะไม่นิยมใช้เส้นใยหลายสี (ปริยาภัทร จินเลียง และคณะ, 2557)

ดังเดิมนั้น ผ้าขึ้นตีนจก มิได้มุ่งเน้นเพื่อการจำหน่าย แต่ในปัจจุบันนี้ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้กลายเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่ทุก ๆ ประเทศพยายามที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในประเทศของตนเอง เพราะนอกจากการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมจะสามารถสร้างรายได้และนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจทั้งระดับประเทศและระดับภูมิภาคแล้ว การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไปด้วย การนี้ ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี จึงมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็น “ภูมิปัญญา มรดกวัฒนธรรม” อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบในปัจจุบัน คือ วัฒนธรรมและประเพณีแบบโบราณกำลังเลือนหายไป ปัญหาความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกันระหว่างคนรุ่นใหม่กับคนรุ่นเก่าเนื่องมาจากการไหลบ่าของวัฒนธรรมตะวันตก ทำให้แนวความคิด ความรู้สึก วิธีการดำเนิน

ชีวิต เปลี่ยนแปลงไป ก่อให้เกิดปัญหาต่อการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าขึ้นตีนจก ปัญหาการพัฒนาารูปแบบของผลิตภัณฑ์ ปัญหาทางการตลาด ฯลฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อิทธิพลจากผลกระทบของสถานการณ์การระบาดโรคติดต่อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ยิ่งส่งผลให้เศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรีซบเซาลงอย่างเห็นได้ชัด

ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” โดยมีจุดเน้นที่การดำเนินงานพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี โดยสอดคล้องกับศักยภาพและปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี
2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี

ระเบียบวิธีวิจัย

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 15 ท่าน

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามลักษณะของการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 10 ท่าน

ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการการพัฒนาเครือข่ายสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ได้แก่ จำนวน 50 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) เกี่ยวกับการผลิตสินค้าที่ระลึกจากภูมิปัญญามรดกทางวัฒนธรรมของกลุ่มสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview)

แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) เพื่อออกแบบวิธีการที่เหมาะสมในการจัดอบรมการพัฒนาฝีมือเพื่อยกระดับทักษะการผลิตสินค้าในเชิงสร้างสรรค์ที่มีมูลค่าเพิ่มในชุมชนเป้าหมาย จากผู้ที่เข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (ขนาดกลาง) โดยการอภิปรายโต้ตอบแสดงความเห็น/เล่าเรื่องประสบการณ์ ตามประเด็นที่ผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) กำหนดขึ้นมาอย่างเจาะจง ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ คือ การเตรียมความพร้อมก่อนลงพื้นที่ 2) ขั้นตอนการดำเนินการด้านเอกสาร คือ ผู้ศึกษาวิจัยได้นำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล จากต้นสังกัด และ 3) ขั้นตอนการสัมภาษณ์เชิงลึก คือ การปฏิบัติภารกิจเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) มีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) ขั้นตอนการประสานงาน คือ การติดต่อผู้ทรงคุณวุฒิในเบื้องต้นทั้งทางโทรศัพท์และด้วยตนเองเพื่อแนะนำตัวผู้วิจัย 2) ขั้นตอนการเตรียมการ คือ การนำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล และ 3) ขั้นตอนการสนทนากลุ่มเฉพาะ คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพที่กระตุ้นให้สมาชิกในกลุ่มสนทนาขนาดกลาง

กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Action) การพัฒนาเครือข่ายสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ซึ่งเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลักษณะของการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) โดยการประเมินผลปฏิบัติการ (รายตัวชี้วัด) ในการพัฒนาเครือข่ายสัมมาชีพผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี (Input - Process - Output - Outcome)

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการวิเคราะห์เนื้อหาที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ อย่างเป็นระบบและมีความเชื่อมโยงกัน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยพยายามรักษาสำนวนเดิมของผู้ให้สัมภาษณ์ รวมทั้งปรับแก้ให้มีความชัดเจนทางการสื่อสาร ความหมาย และลดข้อความที่ซ้ำซ้อนกัน

การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ที่ประกอบด้วยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) ผู้จดบันทึก (Note Taker) ผู้ช่วยทั่วไป (Assistant) และผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งใช้หัวข้อสนทนาที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย และวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

การวิเคราะห์ข้อมูลจากกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ (Action) เป็นการวิเคราะห์กระบวนการปฏิบัติงาน ซึ่งครอบคลุม Input - Process - Output - Outcome (รายตัวชี้วัด) ร่วมกับสถิติอ้างอิงใช้เพื่ออธิบายความพึงพอใจ และค้นหาความจริงจากการปฏิบัติงาน ตามรูปแบบของการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

ผลการวิจัย

1. การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ได้แก่ ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดนาหนอง ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี ได้แก่ 1) ประวัติความเป็นมา เป็นภูมิปัญญาที่เรียนรู้การทอผ้ามาตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตา ยาย ทอผ้าใช้เอง เป็นการทอเพื่อการสวมใส่ยามว่างจากการทำนา ต่อมาเมื่อมีคนเริ่มสนใจ เห็นว่า ผ้ามีความสวย ต้องการให้ทอเพื่อการจำหน่าย ปีพ.ศ. 2542 ชาวบ้านดอนแร่จึงรวมกลุ่มจัดตั้งศูนย์ขึ้นภายในบริเวณวัดนาหนอง เพื่อเป็นศูนย์กลางและสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ทางกลุ่มจดทะเบียน OTOP ปี พ.ศ. 2546 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นลวดลายโบราณที่มีความเป็นเอกลักษณ์ อาทิ ลายหัก ลายหงส์ นกฮูก ลายไม่มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้มีการผลิตกระเป๋ หมอน 3) กระบวนการผลิต 1) การเตรียมเลือกเส้นฝ้ายให้เหมาะสมกับชนิดผลิตภัณฑ์ที่ต้องการ ออกแบบลวดลาย คำนวณหน้าผ้า ความยาวที่กำหนดไว้ (2) การจูงม้วน คือ การนำเส้นฝ้ายที่ออกแบบไว้มาจูงให้ได้ความยาวและหน้าผ้าที่กำหนดไว้ โดยแต่ละรอบของการจูงจะต้องจับมือเสื่อทุกครั้ง (3) การใส่พันหวี คือ การนำเส้นฝ้ายทั้งหมดมาใส่ในช่องพันหวี (4) การม้วนเข้าเพลลา คือ การนำเส้นฝ้ายที่ใส่พันหวีแล้ว มาหวีให้เส้นฝ้ายตึงเสมอกันและม้วนเข้าเพลลา โดยในขณะที่ม้วนต้องทำให้เส้นฝ้ายที่ม้วนเข้าไปตึงเสมอกันทั้งชายและขวา (5) การเก็บตะกรอ การนำเส้นฝ้ายที่ม้วนเรียบร้อยแล้วมาเก็บตะกรอ โดยเส้นด้ายยืนจะถูกแบ่งเป็น 2

ส่วนเท่า ๆ กันทั้งบนและล่าง การเก็บตะกรอจะเริ่มที่ตะกรอล่างก่อน จำนวน 2 ตับ และตะกรอบน 2 ตับ (6) การแต่งก็ เมื่อเก็บตะกรอเรียบร้อยแล้ว ต้องผูกตะกรอแต่ละตบไว้กับไม้เท้าเหยียบและแต่งก็ให้ได้องศา เพื่อให้ผ้าที่ทอออกมามีริมผ้าเรียบเสมอกัน หน้าผ้าเสมอกัน เรียบไม่เป็นขั้น และ(7) การทอผ้า คือ เส้นฝ้ายด้านยืนและเส้นฝ้ายด้านพุ่งจะมาสานขัดกัน โดยการเหยียบไม้เท้าเหยียบก็ผูกติดกับตะกรอ จะทำให้เส้นฝ้ายด้านยืนแยกออกจากกัน และนำเส้นฝ้ายมาพุ่งจะสานขัดกัน โดยผูกกระทบให้แน่นด้วยฟันหวี และเทคโนโลยีการผลิต คือ กี่กระตุก

4) การตลาด ได้แก่ หน้าร้าน ออกงานแสดงและจำหน่ายสินค้า ตามที่หน่วยงานราชการจัด/ตลาดชุมชน/ช่องทางอินเทอร์เน็ต ผ่านตัวแทนจำหน่าย อาทิ เจเจ มอลล์ ศูนย์การค้าสยามร้านค้าทั่วไป การประชาสัมพันธ์ คือ การพัฒนาชุมชนเข้ามาช่วยประชาสัมพันธ์ทางการตลาด เฟซบุ๊ก ออกงาน โอท็อป เมืองทองธานี ปีละ 3 ครั้ง และตลาดผู้บริโภค คือ ผู้ซื้อในประเทศเป็นกลุ่มที่ชื่นชอบผ้าไทย ผ้าทอมือ

5) การบริหารจัดการ ได้แก่ การจดทะเบียน วิชากิจชุมชน/โอท็อป การตัดสินใจและการวางแผน สมาชิกร่วมกันคิดทั้งการผลิต และการตั้งราคา และ6) กระบวนการขั้นตอนการผลิต ได้แก่ (1) การวางแบบลาย (2) การหาเส้นด้าย-ไหม ให้สีกลมกลืนกัน (3) เริ่มทอผ้าและจกลายแต่ละลายให้สอดคล้องกันจนแล้วเสร็จ และ(4) ตรวจสอบความเรียบร้อย (ฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์สินค้า Contemporary Art, 2566)

ภาพที่ 1 ผลิตภัณฑ์ผ้าขึ้นตีนจก

ที่มา : <https://shorturl.asia/jKcqJ>

2. ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ศักยภาพการเรียนรู้ของครัวเรือน การสอนทอดผ้าจกแบบดั้งเดิม เป็นการสอนถ่ายทอดความรู้กันภายในครอบครัวหรือเครือญาติ ในอดีตการสอนทอดผ้าขึ้นตีนจกผู้เป็นแม่จะสอนให้ลูกสาว ด้วยการชี้ให้ดูลายต่าง ๆ ในผืนผ้าขึ้นตีนจกที่เก็บไว้เป็นต้นแบบ ด้วยวิธีการลงมือปฏิบัติแบบตัวต่อตัว โดยใช้ขนเม่นเขี่ยเส้นด้ายผูกมัดเป็นลายต่าง ๆ ผู้ฝึกหัดทอดต้องจดจำไว้ ต้องมีความพยายามและตั้งใจในการฝึกหัดเป็นอย่างมาก จนจำลายต่อลายต่อผืน เกิดทักษะและความชำนาญ วิธีการนี้ได้รับการสืบทอดกันอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ ในปี 2565 สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี ได้ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดเก็บองค์ความรู้เรื่องผ้าทอพื้นถิ่นในรูปแบบหนังสือและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ส่วนการปรับตัวของครัวเรือน คือ การจัดตั้งศูนย์ทอผ้าในชุมชนต่างๆ ได้แก่ ศูนย์ศิลปหัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี ศูนย์ทอผ้าจกวัดรางบัว เพื่ออนุรักษ์มรดกวัฒนธรรมไท-ยวน โดยศูนย์ทอผ้าเป็นสถานแลกเปลี่ยนความรู้ สถานที่สาธิต ถ่ายทอดความรู้กระบวนการผลิตให้แก่นักเรียน นักศึกษา ประชาชน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี และมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ได้จัดอบรมให้ความรู้พัฒนาผู้ประกอบการช่างทอผ้า ให้ความรู้ในด้านการผลิต การทอ การย้อมสี การตลาด การออกแบบแปรรูปผลิตภัณฑ์ จึงทำให้ผ้าจกไท-ยวนยังคงมีการทอเพื่อสร้างรายได้ อยู่เสมอ ทั้งนี้ กรมการพัฒนาชุมชนได้เว้นช่องว่างไว้บริเวณลาย s ที่ทอผ้า ซึ่งผู้ทอได้ใส่ลวดลายทักนกคู่ ที่เป็นลวดลายโบราณที่สืบทอดรุ่นสู่รุ่นของชาติพันธุ์ไท-ยวน

3. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ได้แก่ การก่อตั้งพิพิธภัณฑ์สถานบ้านคูบัว สืบเนื่องมาจากการฟื้นฟูศิลปะการทอผ้าตีนจกของชาว ไท-ยวน โดยต้องการฟื้นฟูการทอผ้าตีนจก ระยะเริ่มต้นอาศัยวัดเป็นศูนย์กลางของกลุ่มผ้าทอ โดยแบ่งเป็น 3 ระยะ 1) ช่วงการก่อตั้ง มีคณะผู้ก่อตั้งหรือแกนนำ ที่มีความเสียสละตั้งใจ/ปณิธาน 2) ช่วงการดำเนินการ การจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นไม่จำเป็นต้องสำเร็จสมบูรณ์แบบในคราวเดียว และ 3) ช่วงการพัฒนา ต้องทำการวิเคราะห์ข้อจำกัดของพิพิธภัณฑ์ ส่วน การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ 1) ระดับครัวเรือน มีระบบการสอนให้บุตร-หลานได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจก และ 2) ระดับกลุ่มสมาชิก/วิสาหกิจชุมชน แนวทางพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ การจัดให้มีการทอผ้า ช่องทางการตลาด ปลูกฝังค่านิยม และให้ความรู้แก่ชุมชน เพื่อให้ความร่วมมือกันอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม สำหรับการวิเคราะห์รูปแบบการจัดการความรู้ภูมิ

ปัญหาท้องถิ่น 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การกำหนดความรู้ที่ต้องการ 2) การแสวงหาความรู้จากภายนอก 3) การพัฒนา/สร้าง/บูรณาการความรู้ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตามความต้องการ 4) การถ่ายทอด/แบ่งปัน/กระจาย/เผยแพร่/แลกเปลี่ยนความรู้ 5) การประยุกต์ใช้ความรู้และนำความรู้กลับมาใช้ใหม่ และ 6) การจัดเก็บ/รักษา/ปรับปรุง/ตรวจสอบความรู้ ให้มีความถูกต้องและทันสมัย ที่คงคุณค่าวัฒนธรรม ความเชื่อ และค่านิยมเกี่ยวกับการทอผ้าไท-ยวน

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี ได้แก่ ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรี ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัดนาหนอง ตำบลดอนแร่ อำเภอเมืองราชบุรี ได้แก่ 1) ประวัติความเป็นมา เป็นภูมิปัญญาที่เรียนรู้การทอผ้ามาตั้งแต่สมัยปู่ย่า ตา ยาย ทอผ้าใช้เอง เป็นการทอเพื่อการสวมใส่ยามว่างจากการทำนา ต่อมาเริ่มมีคนเริ่มสนใจ เห็นว่า ผ้ามีความสวย ต้องการให้ทอเพื่อการจำหน่าย ปีพ.ศ. 2542 ชาวบ้านดอนแร่จึงรวมกลุ่มจัดตั้งศูนย์ขึ้นภายในบริเวณวัดนาหนอง เพื่อเป็นศูนย์กลางและสถานที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ ทางกลุ่มจดทะเบียน OTOP ปี พ.ศ. 2546 2) การพัฒนาผลิตภัณฑ์ เป็นลวดลายโบราณที่มีความเป็นเอกลักษณ์ อาทิ ลายหัก ลายหงส์ นกยูง ลายไม่มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้มีการผลิตกระเป๋า หมอน 3) กระบวนการผลิต (1) การเตรียมเลือกเส้นฝ้าย (2) การจุ่มมัน (3) การใส่ฟันทวี (4) การม้วนเข้าเพลลา (5) การเก็บตะกรอ (6) การแต่งก๊ และ (7) การทอผ้า สอดคล้องกับเสรี เพิ่มชาติ และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าผ้าจกราชบุรี” จากผลการวิจัยพบว่า (1) สภาพการณ์ ปัญหา และความคิดเห็นต่อผ้าจกราชบุรี ดังนี้ กลุ่มผู้ผลิต สภาพการณ์การผลิตผ้าจกปัจจุบันเปลี่ยนไปจากลักษณะของกลุ่มทอผ้าและศูนย์หัตถกรรมพื้นบ้านเป็น 3 ลักษณะคือ แหล่งผลิตที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มผลิตและจำหน่ายทั่วไป แหล่งผลิตที่แยกตัวกันผลิตและจำหน่ายทั่วไป และแหล่งผลิตที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มผลิตและจำหน่ายตามคำสั่งของลูกค้า ลักษณะการผลิตใช้วิธีการแบบดั้งเดิม วัสดุที่ใช้ส่วนใหญ่ เป็นใยสังเคราะห์ มีการประยุกต์ลวดลายและสีสันขึ้นใหม่ตามความต้องการของผู้บริโภค และมีการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ให้ความหลากหลาย ปัญหาการผลิต ได้แก่ วัสดุมีราคาแพง

ขาดคนทอผ้า วัสดุไม่ได้คุณภาพ ขาดเงินทุนหมุนเวียนในการทำธุรกิจใช้ระยะเวลานานในการทอผ้า เป็นต้น และความคิดเห็นต่อผ้าจกราชบุรีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านราคา ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ตามลำดับ กลุ่มผู้สนับสนุน สภาพการณ์สนับสนุนโดยทั่วไป มีการสนับสนุนโดยต่อเนื่องเพื่อให้ผ้าจกเป็นที่รู้จักแพร่หลาย และส่งเสริมให้เป็นสินค้าโอท็อปของจังหวัดราชบุรี โดยผ่านกิจกรรมด้านสังคม วัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรมสร้างจิตสำนึกร่วมกันในชุมชนในโอกาสสำคัญ กิจกรรมเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ และส่งเสริมการจำหน่าย ปัญหาที่กลุ่มผู้สนับสนุนตระหนัก ได้แก่ ขาดคนทอผ้า ขนาดและรูปแบบไม่มาตรฐาน การรับรู้และประชาสัมพันธ์ ขาดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่าย พฤติกรรมการบริโภคเครื่องแต่งกายสำเร็จรูป และนโยบายการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ชัดเจน และความคิดเห็นต่อผ้าจกราชบุรีโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ตามลำดับ กลุ่มผู้บริโภค สภาพการณ์โดยรวมผ้าจกราชบุรียังคงเป็นที่ต้องการของผู้บริโภคโดยเฉพาะในกลุ่มคนวัยทำงาน ด้วยความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีลวดลายที่สวยงาม และคุณค่าทางจิตใจ แม้จะมีราคาแพงแต่มีแนวโน้มในการบริโภคซ้ำอีก นิยมนำไปตัดเป็นเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับ ส่วนใหญ่ซื้อผ้าจกแหล่งผลิตด้วยตนเอง ความถี่ 7-12 เดือนต่อครั้ง จำนวนซื้อครั้งละ 2-3 ผืน มูลค่าการซื้อตั้งแต่ 1,001-3,000 บาท มีการเปรียบเทียบราคาจากแหล่งผลิต การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของผ้าจกโดยวิธีบอกต่อ ปัญหาการบริโภคผ้าจก ได้แก่ คุณภาพของผ้าจก ขนาดและรูปแบบไม่มาตรฐาน จำนวนและปริมาณการผลิต ลวดลายที่หลากหลายแปลกใหม่ การรับรู้และประชาสัมพันธ์ในคุณค่าผ้าจก มีราคาแพง และความคิดเห็นต่อผ้าจกราชบุรีโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยให้ความสำคัญในด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมทางการตลาด ตามลำดับ (เสรี เพิ่มชาติ และคณะ, 2556)

2. ศักยภาพการเรียนรู้และปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนและชุมชนชาติพันธุ์ไท-ยวน จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ศักยภาพการเรียนรู้ของครัวเรือน การสอนทอผ้าจกแบบดั้งเดิม เป็นการสอนถ่ายทอดความรู้กันภายในครอบครัวหรือเครือญาติ ต่อมาจัดเก็บในรูปแบบหนังสือและหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ การจัดตั้งศูนย์ทอผ้าชุมชนโดยการจัดอบรม ให้ความรู้ในด้านการผลิต การทอ การย้อมสี การตลาด การออกแบบผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับสุชาติา แสงดวงดี ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนากลยุทธ์ผลิตภัณฑ์ผ้าจากเศษผ้าทอจากหมู่บ้าน” จาก

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากลยุทธ์ทางการผลิตผ้าทอจากคุบัว เริ่มจากการสำรวจความต้องการ และข้อปัญหาเบื้องต้น และสรุปวิเคราะห์ความต้องการของผู้ผลิตผ้าทอ สอดคล้องกับการนำทฤษฎีการสร้างมูลค่าเพิ่มและพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ได้กล่าวไว้ ดังนี้ “การสร้างหรือผลิตผลิตภัณฑ์ขึ้นมานั้น จำเป็นต้องมีความแตกต่างเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ตัวผลิตภัณฑ์ เจาะกลุ่มเป้าหมายรายใหม่จากรายเดิมที่ยังคงเดิมไว้ แต่อาจทำให้เกิดความจำเจกับตัวผลิตภัณฑ์เดิมที่ยังไม่ได้มีความพัฒนารูปแบบ การสร้าง “มูลค่าเพิ่ม” ที่ติดมากับตัวผลิตภัณฑ์” ทั้งยังเป็นการเสริมสร้างความร่วมมือกันในชุมชน เพื่อให้กระบวนการผลิตผ้าทอจากคุบัวมีประสิทธิภาพมากขึ้นจากการร่วมมือระหว่างกลุ่มพัฒนาอาชีพ (สุชาดา แสงดวงดี, 2562)

3. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจก ตระกูลราชบุรี ได้แก่ (1) ระดับครัวเรือน มีระบบการสอนให้บุตร-หลานให้เรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจก และ(2) ระดับกลุ่มสมาชิก/วิสาหกิจชุมชน โดยปรับใช้กับ 6 ขั้นตอน ได้แก่ (1) การกำหนดความรู้ที่ต้องการ (2) การแสวงหาความรู้จากภายนอก (3) การพัฒนา/สร้าง/บูรณาการความรู้ (4) การถ่ายทอด/แบ่งปัน/กระจาย/เผยแพร่/แลกเปลี่ยนความรู้ (5) การประยุกต์ใช้ความรู้และนำความรู้กลับมาใช้ใหม่ และ(6) การจัดเก็บ/รักษา/ปรับปรุง/ตรวจสอบ สอดคล้องกับรสา สุนทรายุทธ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว” ได้แก่ 1) ก่อให้เกิดแนวทางการผลิตของผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมโดยนวัตกรรมสิ่งทอสีเขียว ได้ผลงานการย้อมผ้าและไหมธรรมชาติด้วยสีสกัดจากธรรมชาติที่มีความสวยงาม มีคุณค่าและปลอดภัยต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อม 2) ผลงานผลิตภัณฑ์เพื่อการออกแบบตกแต่งภายในที่ประกอบไปด้วย ตู้เก็บของ ชั้นวางของ งานตกแต่งผนัง งาน partition wall โต๊ะข้าง โคมไฟ และงานโครงสร้างบล็อกปูนจากการผสมผสานเทคนิควิธีการขึ้นรูปผ้าในแบบต่าง ๆ และ3) การออกแบบอัตลักษณ์องค์กรแนวทางการออกแบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการสื่อสารและพื้นที่เรียนรู้สร้างสรรค์ รวมไปถึงต้นแบบธุรกิจที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดได้อีก สำหรับแนวทางการพัฒนาต่อยอดในอนาคต อาทิ การเลียนาโนเทคโนโลยี เป็นต้น ซึ่งหากเทคโนโลยีเหล่านี้แพร่หลายและเข้าถึงได้ง่ายมากขึ้น ผู้ประกอบการเองก็สามารถปรับรูปแบบการผลิตให้เหมาะสม แปลงใหม่สวยงาม และคุ้มค่ามากยิ่งขึ้น (รสา สุนทรายุทธ, 2562)

องค์ความรู้ใหม่

1. การจัดการความรู้กลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี มีระบบการสอนให้บุตร-หลานได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อให้ตระถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไท-ยวนราชบุรี และการทอผ้าขึ้นตีนจกอันเป็นศิลปหัตถกรรมของชาวไท-ยวนดั้งเดิม ควรมีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเผ่าที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ ควรมีกลุ่มผ้าขึ้นตีนจกของชาวไท-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และต้องมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีสถานที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ้าขึ้นตีนจก นำผ้าที่ทอลายจกแล้วมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ย៉าม พวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น

2. การปรับตัวตามเทคโนโลยีของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี บุคคลที่ยังประกอบสมาชิกผ้าขึ้นตีนจก ส่วนมากเป็นบุคคลรุ่นเก่า อาจยังไม่มีความชำนาญเกี่ยวกับเทคโนโลยี ในการเพิ่มช่องทางการตลาด ส่วนคนรุ่นใหม่ชำนาญเทคโนโลยี แต่อาจไม่มีความรักและรู้คุณค่าของอาชีพนี้ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเผ่าที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ เนื่องจากทดลองใช้วัสดุอื่นแล้วไม่สามารถทอผ้าและสร้างลวดลายได้อย่างเหมาะสมปรารถนาที่ต้องการ

3. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้กลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี มีระบบการสอนให้บุตร-หลานได้ศึกษาเรียนรู้วิธีการทอผ้าขึ้นตีนจก เพื่อให้ตระถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาวไท-ยวนราชบุรี และการทอผ้าขึ้นตีนจกอันเป็นศิลปหัตถกรรมของชาวไท-ยวนดั้งเดิม ควรมีการนำเทคนิคการทอผ้ามาใช้ คือ การนำรูปแบบการทอผ้าที่กระตุก ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงการทอมาจากสมัยโบราณ การทอผ้าขึ้นตีนจกของชาติพันธุ์ไท-ยวนราชบุรี ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ชนเผ่าที่นำมาจากด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากล่างขึ้นบน)” มาเสริมการทอ ควรมีกลุ่มผ้าขึ้นตีนจกของชาวไท-ยวน ที่กระจายตัวอยู่ตามชนบทของพื้นที่ต่างๆ ให้มากขึ้น และต้องมีผู้นำจัดหลักสูตรการเรียนรู้แก่เยาวชนรุ่นให้มีสถานที่ศึกษาเรียนรู้เรื่องผ้าขึ้นตีนจก นำผ้าที่ทอลายจกแล้วมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ อาทิ ย៉าม พวงหรีด กระเป๋า เสื้อ เป็นต้น ทั้งสามารถจัดตั้งศูนย์ได้ตามวัดต่างๆ

ที่มีกลุ่มผู้ทอผ้าตีนจก จากนั้นจึงขยายศูนย์ผ้าทอตีนจกไปยังพื้นที่ต่างภายในจังหวัดราชบุรี และจังหวัดใกล้เคียง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี” ค้นพบข้อเสนอแนะดังนี้ 1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1.1) วัฒนธรรมจังหวัด ควรส่งเสริมการประดิษฐ์หรือปรับใช้นวัตกรรมในเชิงสร้างสรรค์การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และ1.2) วัดและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรพัฒนาเครือข่ายสมาชิกผ้าขึ้นตีนจกตระกูลราชบุรี การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดวิถีพุทธเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน 2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 2.1) กลุ่มทอผ้าตีนจก ควรหาเทคโนโลยีใหม่มาทดแทนวัสดุที่ใช้แบบดั้งเดิม อาทิ “ขนเม่นที่นำมาจกด้าย (การเย็บผ้าและสร้างลวดลายจากกลางขึ้นบน)” มาเสริมการทอ 2.2) ศูนย์วัฒนธรรมชาวไทย-ยวนวัดนาหนอง ควรจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างเครือข่ายกลุ่มทอผ้าตีนจกและปลูกฝังค่านิยมเชิงบวกแก่เยาวชนภายในชุมชนและท้องถิ่น 2.3) กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรีวัดนาหนอง ควรเพิ่มศักยภาพการเรียนรู้ของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไทย-ยวน จังหวัดราชบุรี และ2.4) กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านราชบุรี วัดนาหนอง ควรพัฒนาศักยภาพการปรับตัวตามปัจจัยใหม่ทางด้านเทคโนโลยีของครัวเรือนในชุมชนชาติพันธุ์ไทย-ยวน จังหวัดราชบุรี และ3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 3.1) ควรศึกษาวิจัยเพื่อให้บุคคลทราบถึงประวัติศาสตร์ผ้าขึ้นตีนจกราชบุรีให้เผยแพร่ทั่วไปตามฐานข้อมูล เพื่อความสะดวกต่อการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับผ้าตีนจกให้มากที่สุด และ3.2) กลุ่มทอผ้าตีนจก ควรเสนอรูปแบบการพัฒนาสายผ้าที่สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผู้บริโภค

บรรณานุกรม

ฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์สินค้า Contemporary Art. (2566). ศูนย์หัตถกรรมทอผ้าพื้นบ้านราชบุรีวัดนาหนอง - 3. ผลิตภัณฑ์ในปัจจุบัน. เรียกใช้เมื่อ 1 มิถุนายน 2566 จาก <https://shorturl.asia/jKcQJ>

- ปรียาภัทร จินเลี้ยง และคณะ. (2557). การพัฒนาเสื้อผ้าสตรีจากผ้าจกคูบัว ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี. ใน (การศึกษาอิสระคณะอุตสาหกรรมสิ่งทอและการออกแบบแฟชั่น สาขาวิชาเทคโนโลยีเสื้อผ้า). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.
- บุญยจริย สรสีสม. (2555). สงคราม 9 ท้า และประวัติศาสตร์เมืองราชบุรี: กระบวนทัศน์การสืบสานอัตลักษณ์ 8 กลุ่มชาติพันธุ์. ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- รสา สุนทรายุทธ. (2562). การออกแบบผลิตภัณฑ์และการบริการสำหรับชุมชนหัตถกรรมท้องถิ่นผ้าจก ไทยวน จังหวัดราชบุรี เพื่อขยายกลุ่มงานผลิตภัณฑ์ออกแบบตกแต่งภายในด้วยนวัตกรรมขึ้นรูปผ้าด้วยแม่พิมพ์และสิ่งทอสีเขียว. วารสารศิลปกรรมบูรพา, 8(1), 27-49.
- สุชาดา แสงดวงดี. (2562). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าจากเศษผ้าทอจกคูบัว. งานประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 11 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 11-12 กรกฎาคม 2562. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- เสรี เพิ่มชาติ และคณะ. (2556). การจัดการความรู้เพื่อสร้างสรรค์คุณค่าผ้าจกราชบุรี. วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต, 1(3), 183-194.